

Άλκη Ζέη (1923-2020)

Η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα (χωριά)

Την κυνηγάνε τα τρένα την Ελένη στη ζωή της. Αληθινά και ψεύτικα. (σελ. 60)

Δεκάξι χρονώ. Το πρώτο τρένο της ζωής μου. Ο πρώτος άντρας της ζωής μου. (σελ. 16)

Έξω από το παράθυρο του τρένου στέκει ένας άντρας με σκούρο κοστούμι και πλατύγυρη ρεπούμπλικα. Φορεί μαύρα γυαλιά. Είναι ο σκηνοθέτης. Ποιος ξέρει γιατί ντύνεται έτσι. Το τρένο της φρίκης. Υπερπαραγωγή. Παίζουν τέσσερις μεγάλοι πρωταγωνιστές και διακόσιοι πενήντα κομπάρσοι. Ανάμεσα στους κομπάρσους: η Ελένη, ο Ευγένιος, ο Πάνος, η Άννα και ο Στέφανος. Ογδόντα φράγκα τη μέρα και γύρισμα τουλάχιστο για πέντε μέρες. Τετρακόσια φράγκα! Κανένας τους δεν έχει κάρτα εργασίας. Τα κανόνισε όμως ο τρίτος σκηνοθέτης, που είναι φίλος του Στέφανου. Είναι αριστεριστής και τα ξέρει όλα για την Ελλάδα. Για τη δικτατορία των «κολονέλων», τους πολιτικούς πρόσφυγες, τους αυτοεξόριστους. Ακόμα και τα πολύ πιο πριν, την Κατοχή και τον εμφύλιο. (σελ. 9-10)

Να μπορούσα να του πω πως το πραγματικό μου όνομα είναι Δάφνη! Ο Πάνος πάλι φταίει. «Πρέπει να πάρεις ψευδώνυμο, για συνωμοτικούς λόγους», μου είπε μόλις μ' έγγραψε στην οργάνωση. «Ωραία, θα πάρω Άλκηστη.» Γέλασε με κείνο το γελάκι του σαν ξεκούρντιστο. «Όχι, μην πάρεις Μήδεια!» «Ελένη, ένα συνηθισμένο όνομα.» Ελένη! Και το φόρεσα όλη μου τη ζωή. Εκτός από λίγο καιρό. Στη Ρώμη. «Με λένε Δάφνη.» Έτσι είπα στον Ζαν-Πωλ. Το βρήκε πολύ ωραίο, πολύ ελληνικό. Δεν μπορούσα να πω Ελένη. Η Ελένη είναι η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα. (σελ. 16)

Η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα!

Ποια είναι η κοπέλα;

Η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα.

Πιάσανε την αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα.

Βγήκε η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα.

Έφυγε η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα.

Απ' όπου περνούσε. Τόσες γλώσσες, τόσες χώρες. Με διαβατήριο: αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα. Μέχρι τα βάθη της Ασίας. Όλο το δρόμο του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Λίγο

πιο κει από τη Σαμαρκάνδη ως την Τασκένδη, όπου είχε καταφύγει ο Αχιλλέας μετά τον εμφύλιο. (σελ. 14)

Η πρώτη φορά ήρθε αναπάντεχα. Διστάζαμε κι οι δυο μας. Με πείραζε. «Να μεγαλώσεις λίγο.» Εγώ ήθελα, μα φοβόμουν κιόλας. Η πρώτη φορά! Σε κάποιο υπόγειο, που το είχαμε για παράνομο τυπογραφείο. «Δεν ήτανε σωστό», είπε εκείνος ύστερα. «Είναι χώρος δουλειάς.» Πάγωνα. Δεν ζεστάθηκα καθόλου. Ούτε κείνη τη στιγμή. Όταν δουλεύαμε, έριχνα πάνω μου ένα αντρικό σακάκι που κάποιος το 'χε ξεχάσει. Σαν ξύλιαζαν τα χέρια μου, τα έτριβα πάνω στο σαμαροσκούτι του και μετά ακουμπούσα ολόκληρη πάνω στην πλάτη του όπως καθότανε σκυφτός. Καλύτερα να φορούσε το σαμαροσκούτι και κείνη τη στιγμή. Με το σαμαροσκούτι είναι δικός μου. Είναι ο ΑΧΙΛΛΕΑΣ. «Θα διώξουμε τους καταχτητές.» «Η λευτεριά θέλει θυσίες.» «Αφέντης ο λαός.» Όταν μιλάει, φέγγουνε τα σκούρα μπλε μάτια του. Τα φρύδια τα ανοι- χτοκάστανα σχηματίζουν κορνίζα από πάνω. «Το είπε ο Αχιλλέας.» Δεν ήμουν μόνο εγώ. Όλα τα παιδιά της οργάνωσης, αγόρια και κορίτσια, προφέρονε αυτή τη φράση. «Το είπε ο Αχιλλέας!» Και τρέχαμε όπου μας έστελνε, σαν ν' απλώναμε φτερά. Τα κορίτσια θα νομίζουν πως αυτό έχει γίνει πολλές φορές... (σελ. 17)

Γύρισε το βράδυ από τη δουλειά να μου πει το μεγάλο νέο. Φεύγουμε για τη Μόσχα.

—Θα σπουδάσεις μηχανικός; λέω σίγουρη πως αυτή τη φορά έπεσα σωστά.

—Μηχανικός; απορεί ο Αχιλλέας, λες και ήτανε το τελευταίο πράγμα που μπορούσε να κάνει. Θα πάω στην κομματική σχολή.

Δυο χρόνια διάβηκε λαγκάδια και βουνά πολεμώντας, κι ύστερα πήγε να σπουδάσει πώς κρατάνε το όπλο. Από δεκάξι χρονώ καθοδηγητής, κι εδώ που ήρθε, μόλις έμαθε τη γλώσσα, δεν άφησε βιβλίο για βιβλίο μαρξιστικό: Μαρξ, Ένγκελς, Λένιν και δεν ξέρω πόσους τόμους του Στάλιν — που πάνε τζάμπα τώρα — και θα ξανακαθίσει πάλι στο θρανίο για να μάθει πώς καθοδηγούν! (σελ. 260-261)

Μαθεύτηκε πως στη Μακρόνησο μέρες ολόκληρες περπατούσε πάνω κάτω στη σκηνή του με χαμένο βλέμμα και φώναζε: «Και λοιπόν... και λοιπόν...», όταν είχε γυρίσει από τη χαράδρα που τον βασάνιζαν, γιατί δεν ήθελε ν' αποκηρύξει αυτούς που τον είχαν διαγράψει από το κόμμα. (σελ. 43)

—Εγώ δεν την εμπιστεύομαι καθόλου. Απορώ πώς τη βάλανε στην οργάνωση. Να μην πω πως είναι και βαλτή..., αφήνει μετέωρη τη φράση της.

Ο Ευγένιος έχει το χάρισμα να μη σ' αφήνει να πάρεις τον κατήφορο, κι αυτό το ξέρει η Ελένη και τον ευγνωμονεί.

—Μην την ξαναπείς τη λέξη «βαλτή». Μου θυμίζει κάποιες άλλες εποχές. Κάποια μικροαντιρρησούλα και χαρακτηριζόσουν «βαλτός», κι άντε να το ξεκολλήσεις μετά από πάνω σου. Χρειάζονταν εικοστά και δεν ξέρω πόσα άλλα συνέδρια. (σελ. 179)

Σ' όλη την Κατοχή και μετά, στις άλλες μπόρες, η Λίζα ντυμένη πάντα με την τελευταία μόδα, τότε με τουρμπάν στο κεφάλι, ποτέ με καπέλο, περνούσε ανάμεσα από μπλόκα Γερμανών, από ασφαλίτες, και ποτέ κανένας δεν τη σταμάτησε να ψάξει την ασορτί με τα παπούτσια τσάντα της που ήτανε γεμάτη προκηρύξεις. Παράξενη γυναίκα η Λίζα, παράξενη μάνα. Δεν ανησυχούσε, σαν τις πιο πολλές μανάδες, μήπως πάει η κόρη της στη διαδήλωση, ανησυχούσε μήπως και δεν πάει. Δεν την ήθελε να γίνει ένα ήσυχο κορίτσι, που του άρεσε να γράφει τότε τότε ποιήματα. (σελ. 12)

Μόλις προλαβαίνει να μας ξανακλειδώσει στο κελί ο δεσμοφύλακας κι από το παράθυρο περνάνε πάλι συνέχεια πόδια. Γυναικεία τα περισσότερα. Σπορ παπούτσια, γόβες, παντόφλες στραβοπατημένες κι ενα ζευγάρι βυσσινιά παπούτσια με μεγάλες αγκράφες. Τα καινούργια παπούτσια της Λίζας! Με βρήκε. Έρχεται επισκεπτήριο. Τρέχω στην πόρτα. Σε λίγο θα βρεθώ στην αγκαλιά της. Όχι. Ο δεσμοφύλακας δεν ανοίγει, μονο σπρώχνει ένα μικρό παραθυράκι στο πάνω μέρος της πόρτας. Σαν πορτρέτο εμφανίζεται η Λίζα. Χαμογελαστή, μ' ένα βυσσινί καπέλο, ακριβώς ίδιο χρώμα με τα παπούτσια.

— Σε βρήκα! Είσαι καλά!

Καμιά ανησυχία στο βλέμμα της. Μου τα λέει όλα βιαστικά για να προλάβει. Το επισκεπτήριο κρατάει λίγο. Μ' έπιασαν για τον Αχιλλέα. Θα με στείλουν εξορία. Εκείνη όμως ενεργεί να με κρατήσουν στο Μεταγωγών. Η κυβέρνηση αυτή όπου να 'ναι πεφτει και στην καινούργια θα αναλάβει το υπουργείο Εσωτερικών ένας φίλος του πατέρα, που πολεμούσανε μαζί στην Αλβανία. Υποσχέθηκε να με βγάλει.

Ο χωροφύλακας έχει σταθεί πιο πέρα. Η Λίζα σκύβει στο παραθυράκι να με φιλήσει και μου ψιθυρίζει:

—Χωρίς υπογραφές και τα τέτοια...

Το επισκεπτήριο τέλειωσε.

—Αύριο, κάνει η Λίζα και με χαιρετάει κουνώντας το χέρι της, που φορεί βυσσινί πέτσινο γάντι. (σελ. 46)

Τώρα, ούτε Γερμανοί ούτε Άγγλοι. Τώρα ο εχθρός είναι ο αδερφός μου! «Δεν μπορείς να κρυφτείς σπίτι μου, θα χάσω τη θέση μου στο υπουργείο.» «Μια βραδιά μονάχα», μεσολαβεί η Αίζα. «Να χάσω τη δουλειά μου επειδή αυτοί θέλουνε;» «Εμείς θέλουμε;

Εμείς θέλουμε να βασανιζόμαστε, να σκοτωνόμαστε! Εμείς θέλουμε να μπαίνουμε στις φυλακές, να μας στήνεται στον τοίχο;» «Εσείς κάνετε εγκλήματα, πήρατε ομήρους.» Ψέματα! Το μίσος στα μάτια του αδερφού. Το μίσος στα δικά μου μάτια. (σελ. 27)

Μπορεί και να με κρατήσει ο θεός Κώστας για λίγες μέρες. Δεν με κράτησε ούτε για ένα βράδυ. «Κάθισε να φας, και να κάνεις μπάνιο αν θες, όχι όμως να κοιμηθείς... καταλαβαίνεις.» Καταλαβαίνω. Πίσω από τις πόρτες κάθε σπιτιού, υπάρχει κολλημένο ένα χαρτί. ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ Η ΔΙΑΝΥΣ- ΚΤΕΡΕΥΣΙΣ ΠΑΝΤΟΣ ΑΤΟΜΟΥ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΜΟΝΙΜΟΥ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΤΟΥ. Παρακάτω δήλωση του νοικοκύρη πόσοι και ποιοι κατοικούν στο σπίτι του. Ένας να βρεθεί σε ξαφνική έρευνα που να μην αναφέρεται στον κατάλογο, την ευθύνη την έχει αυτός που έκανε τη δήλωση. Έχει λοιπόν τους λόγους του ο θεός Κώστας που τρέμει μόλις με βλέπει. Κάνω μπάνιο, φορώ την καθαρή κιλότα, πλένω την άλλη και τη βάζω κοντά στη σόμπα να στεγνώσει. Δεν θα μείνω να φάω, μόλις στεγνώσει λίγο η κιλότα θα φύγω. Ο θεός Κώστας στριφογυρίζει και ρίχνει ανήσυχες ματιές στην κιλότα μου. Τη μαζεύω σχεδόν βρεμένη και του λέω, αντίο! Με φιλάει και τρέμει. «Πες στη Λίζα... δεν μπορώ... καταλαβαίνεις.» Καταλαβαίνω... να θέλει όμως και να τον δικαιολογήσω και στη Λίζα! (σελ. 31)

Ολομόναχη. Σήμερα το ξημέρωμα πρέπει να τους εκτέλεσαν. Πέρασαν οι τρεις μέρες που δίνουνε προθεσμία. Ας φέρουν κάποια κρατούμενη, όποια και να 'ναι! Δολοφόννα, κλέφτρα ή πόρνη. Φτάνει να μην είμαι μονή. Τι πάθανε και δεν κάνουν μεταγωγές; Ας φέρουν λοιπόν κάποιον!

Κοντεύει πέντε τ' απόγευμα. Ακούω τα κλειδιά στην πόρτα. Να το 'ξερε αυτή που θα μπει πώς την περιμένω! Σηκώνομαι να την υποδεχτώ. Η πόρτα ανοίγει διαπλατη. Ο δεσμοφύλακας κάνει πέρα, αφήνει να περάσει μέσα στο κελί μια κοπέλα κι ύστερα ξανακλειδώνει την πόρτα. Η κοπέλα στέκεται ακούνητη. Κλείνω το στόμα μου με τα χέρια για να μη φωνάξω. Είναι η Ματίνα! Ντυμένη κατάσπρα! Κάνω να πάω κοντά της...

—Μη μ' αγγίζεις.

Είναι η φωνή της Ματίνας, μονάχα άχρωμη. Είναι η ίδια η Ματίνα, το «Φεγγαράκι», ντυμένη κατάσπρα, χλωμή σαν το φουστάνι της.

—Τι έγινε;

—Με γλίτωσε η Παναγία, ψελλίζει.

Νομίζω πως θα τρελαθώ, θέλω να ξεφωνίσω.

—Οι άλλες; Ο Πάνος; ρωτάω.

Τα μάτια της Ματίνας αγγιεύουν.

—Οι άλλες; Τι ρωτάς; Δεν ξέρεις; Ο Πάνος... όχι... δεν τον έφεραν μαζί μας, πήρε αναστολή, όσο να μπορέσει να σταθεί μόνος του στον τοίχο.

—Δεν ήταν μαζί σας ο Πάνος; Λέω και δεν τολμώ να το πιστέψω.

—Όχι, όχι ο Πάνος. Εμάς μόνο τουφέκισαν...

Μιλάει ασυνάρτητα και κρατάει τα χέρια της μπροστά, σαν να φοβάται μην την αγγίξω. Πάω κοντά της, την πιάνω και την τραντάζω με τα δυο μου χέρια.

—Τις άλλες τις σκότωσαν;

—Μας τουφέκισαν, σου λέω, τα χαράματα..., κλαίει τώρα με λυγμούς.

Δεν μπορώ να καταλάβω τίποτα. Τι είναι αυτό το κατάσπρο φόρεμα που φορεί, πώς γύρισε πίσω; Εκείνη σταματάει ξαφνικά το κλάμα.

—...στο Σκοπευτήριο... εμένα μου είπαν και στάθηκα λίγο πιο πέρα από κείνες... Τη Νίνα... τη σημαδέψανε στο μαύρο φιόγκο... φώναξε «Ζητώ!» Το Κατινάκι φώναζε κι αυτό «είναι κουτό να πεθάνουμε». Η Στέλλα έπεσε βουβή. Μ' άφησαν τελευταία... να τα δω όλα. Ύστερα λένε «προχώρα». Προχωρώ. Τα πόδια μου βουλιάζαν σε μια πηχτη λάσπη... δεν έβρεχε... ήτανε αίμα. Τώρα θα με σημαδέψουν... τώρα θα με σημαδέψουν... άκουγα φωνές. «Γυρνά πίσω, γυρνά πίσω.» Γύρισα κι άρχισα να τρέχω σαν τρελή εκεί που μου φώναζαν. Ένα τζιπ στην είσοδο του σκοπευτηρίου... κάποιος μ' έσπρωξε μέσα. Λιποθύμησα. Ο βασιλικός επίτροπος καθότανε στο τζιπ, εκείνος που μας καταδίκασε σε θάνατο τώρα μιλούσε, γελαστός σαν τον μπαμπά μου: «Ματίνα, έγινε θαύμα, σε γλίτωσε η Παναγία».

Τη βλέπω έτοιμη να λιποθυμήσει.

—Να φωνάξω τον δεσμοφύλακα, λέω και τρέμω ολόκληρη.

Εκείνη γαντζώνεται απάνω μου.

—Όχι, μην πας πουθενά! Θα σε φωνάξουνε ν' αποκηρύξεις τον Αχιλλέα! Το λέγανε πάνω στο γραφείο πριν με κατεβάσουν. «Να δεις που η άλλη θα τρελαθεί, μόλις τη δει, και θα υπογράψει», λέγανε. (σελ. 53-55)